

Ірина Макєєва,

провідний методист Наукової бібліотеки

Дніпропетровського національного університету, аспірантка ХДАК

Модель спеціаліста бібліотеки вищого навчального закладу

Стаття висвітлює поняття «модель спеціаліста бібліотеки вищого навчального закладу». Визначено основні складники та принципи побудови моделі спеціаліста з метою раціонального підходу до змісту підготовки й перепідготовки співробітників у системі підвищення інформаційно-бібліографічної кваліфікації.

К л ю ч о в і с л о в а: модель спеціаліста, професійна діяльність, професійна культура, інформаційна культура, самоосвіта, індивідуально-психологічні особливості людини.

Модельовання як метод універсального способу пізнання використовується з метою вивчення й перетворення явищ у будь-якій сфері діяльності. Модель є аналогом, заміником досліджуваного об'єкта, системою, вивчення якої є способом одержання інформації про іншу систему.

Метод модельовання широко використовується в сучасних психолого-педагогічних дослідженнях. Це підтверджують роботи як українських учених (І. Бех, О. Пономарьов, І. Сабатовська та ін.), так і російських (Г. Поспелов, В. Сагановський, Е. Трифонов) [4; 15; 18; 16; 19; 22].

У теорії і практиці бібліотечної справи термін «модель спеціаліста» ще не має однозначного формулювання, хоча в суспільно-публіцистичних виданнях він досить часто використовується у зрозумілому для всіх, щонайменше на інтуїтивному рівні, значенні. Однак без відповідного формулювання цього поняття стає неможливим раціональний підхід до змісту підготовки й перепідготовки бібліотекарів, адекватних форм і методів навчання, ефективних технологій. Не маючи чіткого уявлення про модель фахівця бібліотеки й модель його професійної діяльності, не можна всерйоз говорити про сучасну систему підвищення інформаційно-бібліографічної кваліфікації фахівців бібліотек вищих навчальних закладів.

Насамперед потрібно визначити, що таке модель фахівця. Російський учений Г. Поспелов вважає, що «модель – це змістовне подання про істотні властивості об'єкта й головних зв'язків між цими властивостями» [16, с. 304].

Енциклопедичний словник дає таке визначення моделі фахівця: «Модель спеціаліста – певний звід вимог, які пред'являє практика до випускника, і які повинні знайти відповідне відбиття в навчальному процесі. Із усього різноманіття моделей виді-

ляють два типи – модель діяльності й модель підготовки. Перша орієнтована на вивчення сфери діяльності випускників даного профілю, на опис рис їхньої праці, необхідних знань, умінь, навичок і якостей. Друга включає насамперед навчальні плани й програми, форми зв'язку з виробництвом й інші засоби, що забезпечують потрібну підготовку» [23, с. 10–11].

Професор Казанської державної академії культури й мистецтв П. Терехов так визначає модель фахівця: «Модель спеціаліста являє собою зразок професіонала, що володіє не тільки високою духовністю й соціальною зрілістю, розвиненими інтелектуальними й моральними якостями, але й властивостями талановитого комунікатора, що володіє техніками й стратегіями спілкування, його різними формами й змістом» [21, с. 77].

На нашу думку, під **моделлю спеціаліста** слід розуміти однозначну внутрішньо несуперечливу сукупність найбільш загальних соціальних вимог до рівня його професійної компетентності, світоглядних і морально-етичних позицій і переконань, загальної і професійної культури й особистісних якостей.

У наведеному визначенні поняття «модель фахівця» необхідно особливо підкреслити слова про найбільш загальні вимоги до рівня професійної компетентності. Різні спроби конкретизувати й деталізувати перелік необхідних фахівцеві бібліотеки ВНЗ професійних знань, умінь і навичок прирікають його на відоме відставання від вимог життя. Мета ж полягає у тому, щоб модель фахівця бібліотеки вищої школи була дієвим педагогічним інструментом і орієнтувала колектив бібліотеки на розвиток бібліотечного професіоналізму.

Як справедливо підкреслює відомий філософ, фахівець із онтології і гносеології В. Сагановський, модель спеціаліста може бути суто функціо-

нальною, технологічною й реалізовуватися як система показників, яким аж до рівня технічних стандартів повинен відповідати продукт. Таке розуміння ідеальної моделі (вираженої у професіограмах або балових методиках підведення підсумків змагань) веде до технократизації і вульгаризації підготовки фахівця [19].

З цим можна погодитись, однак модель спеціаліста вищівської бібліотеки все ж таки потрібна для періодичної корекції цілей і завдань підготовки й перепідготовки працівників цих бібліотек. Створення таких моделей має спиратися на алгоритми, однозначно визначальні підходи щодо здобуття системи знань і набуття навичок, необхідних для успішної професійної діяльності відповідно до пропонованих вимог.

При побудові моделі спеціаліста бібліотеки ВНЗ, крім принципів доцільності, повноти, алгоритмічності, слід також дотримуватись таких принципів, як:

- принцип універсальності, що припускає використання єдиних понять і термінів як безпосередньо в наукових і науково-технічних бібліотеках, так і у сфері науки та освіти;
- принцип комплексності відбиття в моделі різних професійних якостей, у першу чергу знань і вмінь працівників;
- принцип практичної спрямованості, що означає, що головні вимоги до фахівця задаються виходячи з потреб бібліотек вищої школи у виконанні певних функцій;
- принцип орієнтації, пов'язаний з урахуванням перспектив розвитку бібліотечної справи, який відбиває тенденції, зумовлені процесами інформатизації суспільства.

Перераховані принципи мають бути закладені в основу технології побудови моделі спеціаліста бібліотеки ВНЗ, відповідно до них розроблятися її структура, визначатися зв'язки між елементами.

На основі сучасних розробок моделі спеціаліста пропонуємо розглянути основні її компоненти.

Перший компонент передбачає професійну діяльність, оскільки саме в ній відбувається процес формування особистості. Сутність розвитку особистості у процесі діяльності полягає у якісній зміні останньої, у якій людина постає як суб'єкт. Це окреслює вирішальне значення діяльності в розвитку особистості. Зміни відбуваються шляхом ускладнення всіх структурних компонентів діяльності – цілей, мотивів, змісту, їхніх взаємозв'язків, а також через зміни у фаховій діяльності особистості.

Іншим компонентом є професійна культура – система професійних знань, навичок, умінь, які

відповідають вимогам професійної діяльності, функціям і обов'язкам бібліотекаря бібліотеки ВНЗ, що закріплено в його кваліфікаційній характеристиці.

Третій компонент – інформаційна культура, яка передбачає комплекс знань і умінь у сфері цифрових технологій, електронних ресурсів Інтернету, освоєння інформаційних засобів і технологій.

Четвертий компонент – це здатність самостійно вчитися, набувати професійних знань, навичок, умінь, оволодівати новими технологіями, удосконалювати кваліфікацію.

П'ятим компонентом є індивідуально-психологічні особливості людини, які передбачають поєднання різних структурно-функціональних компонентів психіки й визначають індивідуальність, стиль діяльності, поведінки та виявляються як особливі.

Розглянемо ці компоненти детальніше.

Найбільш чітко й компетентне визначення професійної діяльності дає російський психолог Е. Трифонов, який вважає, що професійна діяльність (лат. *profesio* – офіційно зазначене заняття, професія) – це трудова діяльність, яка властива професіоналові, гарному фахівцеві, що володіє достатнім мінімумом знань, умінь, навичок для того, щоб дана діяльність була ефективною [22].

Професійна діяльність, у т. ч. бібліотечна, як складна динамічна система має свою специфічну структуру, до складу якої входять визначені елементи в їхній взаємодії. Традиційно вона розглядається як складна багаторівнева система, для визначення якої необхідно мати уявлення про структуру, що виявляється в кількісному та якісному складі зв'язків між елементами, які її утворюють.

Таке визначення професійної діяльності дає термінологічний словник: «Галузь інформаційно-бібліотечно-бібліографічної інформації, тобто всебічне забезпечення (виявлення, задоволення й формування документних інформаційних потреб), здійснюване бібліотекою з науково-допоміжною, виробничою, виховною і пропагандистською метою; із системної точки зору охоплює всі бібліотечні процеси, суб'єкти, об'єкти, результати й засоби» [3, с. 78].

Із психологічної точки зору, як цілісне явище професійна діяльність спеціаліста бібліотеки вищої школи є особливою життєвою реальністю в її предметному, ціннісному й просторовому аспекті. При предметному розгляді професійна діяльність бібліотекаря характеризується певним об'єктом (ті, на що спрямована діяльність) та суб'єктом (ті,

хто реалізує діяльність), метою (передбачуваний, очікуваний результат, на досягнення якого спрямована діяльність), способами (шляхи досягнення мети) і засобами (сукупність матеріальних елементів, завдяки яким досягається мета) досягнення цілей і завдань, функціями (зовнішні вияви, значення діяльності) й умовами (елементи навколишнього середовища, без яких діяльність не може існувати).

Специфіка бібліотечної діяльності пов'язана перш за все з особливостями її об'єкта та суб'єкта. Об'єкт, суб'єкт і мета бібліотечної діяльності – явища історичні: виникають, формуються й визначаються як відображення етапу соціального розвитку суспільства в цілому.

Сучасна думка бібліотекознавців прагне до суб'єкт-об'єктної рольової системи бібліотечних технологій, у якій і бібліотекар, і користувач є його активними діячами. А об'єктом професійної діяльності бібліотекаря бібліотеки ВНЗ виступають бібліотечно-бібліографічні процеси, спеціальні знання, процес освоєння професійної діяльності.

Метою професійної діяльності спеціаліста бібліотеки ВНЗ є створення умов всебічного розвитку майбутніх спеціалістів, забезпечення успішного оволодіння студентами знанням загальнонаукових, спеціальних та суспільних наук й формування на цій основі цілісного наукового світогляду.

Засобами професійної діяльності спеціаліста бібліотеки ВНЗ є:

- професійні знання, за допомогою й на основі яких здійснюється інформаційно-бібліографічне обслуговування користувачів;
- документи, що є носіями знання, які має у своєму фонді бібліотека;
- допоміжні технічні засоби (комп'ютери тощо).

Способами реалізації професійної діяльності є різні бібліотечні технології, форми й методи інформаційно-бібліографічного обслуговування користувачів бібліотеки.

Як наголошує В. Ільганаєва, «діяльність, спрямована на реалізацію функцій бібліотеки як складової системи соціальних наукових комунікацій, зумовлює впровадження інноваційних технологій, що неможливо без кардинальних змін в організації діяльності бібліотеки і праці бібліотекарів» [10, с. 4].

Специфічною особливістю професійної діяльності спеціаліста бібліотеки ВНЗ виступає її всеохопний комунікативний характер, який потребує від бібліотекаря високого рівня розвитку професійних комунікативних якостей, професійної культури.

Як відзначає український учений І. Бех, входження в професійну діяльність потребує від людини не тільки наполегливості щодо оволодіння засобами професійної діяльності, а й значної перебудови самосвідомості й усїєї свідомості в цілому. Вчений вважає, що необхідна своєчасна корекція, а то й пропедевтика професійних уявлень (вимог, цілей і цінностей професійної діяльності), а також оцінка власних можливостей і врахування відповідності трудової діяльності особистим інтересам [4].

Таким чином, сутність професійної діяльності фахівця бібліотеки ВНЗ потребує системного аналізу. Він по-новому розкриває цю діяльність як цілісну систему, що має свою внутрішню структуру, свої компоненти. Взаємозв'язок внутрішньої структури бібліотечної діяльності зі структурами, у які вона входить, дає змогу чітко представити й гармонізувати ієрархію її цілей, визначити потреби науково-педагогічних співробітників і студентів навчального закладу, повніше реалізувати особистісний потенціал бібліотекаря, створити необхідні матеріально-технічні умови.

Професійна діяльність фахівця бібліотеки вищої школи передбачає такі якості, як індивідуальний стиль діяльності й спілкування, інтелектуальну культуру й творчий потенціал.

Індивідуальний стиль діяльності й спілкування, як відзначає Н. Збаровська, зумовлений здатністю орієнтуватися в ситуаціях спілкування, комунікативними вміннями й навичками, мовними здатностями, спрямованістю особистості (авторитарна, манипулятивна, альтруїстична, діалогічна), здатністю саморегуляції [9].

Під інтелектуальною культурою спеціаліста бібліотеки ВНЗ розуміється цілісне поєднання широкої ерудиції, що базується на історико-культурному фундаменті; професійної компетентності, заснованої на необхідному обсязі загальнопрофесійних і спеціальних знань, умінь і навичок; гнучкості й адаптивності мислення, що сприяють розумінню теоретичних знань і набуттю нових практичних умінь і навичок.

Творчий потенціал особистості спеціаліста бібліотеки вищої школи включає певний рівень розвитку творчих здібностей (оригінальність мислення, сприйнятливості проблем, уява, здатність до формулювання нових визначень тощо); інтуїтивності; особистісних орієнтацій; здатності до саморозвитку.

П. Отле зазначав, що «сумлінно виконуючи свою роботу в бібліотеці, бібліотекар тим самим виконує свою соціальну роль. Він виступить активним

діячем інтелектуальної культури у своєму середовищі» [14, с. 110].

Цю роль можна реалізувати за умови підвищення рівня професійної культури спеціаліста бібліотеки ВНЗ шляхом формування спеціальних, психолого-педагогічних знань і вмінь, моделювання реальних професійних відносин у процесі діяльності й включення його в міжособистісні стосунки як повноцінного суб'єкта.

Професійна культура (як частина загальної культури) розглядається як форма людської діяльності, як найважливіший аспект життєдіяльності особистості, як соціальна діяльність, що складається із взаємозалежних цілісних компонентів, які не зводяться лише до певного комплексу знань, умінь і навичок. Професійна культура виступає певною якістю тієї діяльності, що охоплює як мотивацію, так і механізм соціальної регуляції й саморегуляції особистості.

Формами існування професійної культури є не тільки освіта й кваліфікація, але й думки, символи, цінності, норми, які стосуються професійної діяльності й того, що виражає її сутність, відокремлює її від культури суспільства в цілому й інших субкультур. Носіями цих норм і цінностей є професіонали, що мають високий рівень освіченості й кваліфікації.

Український соціолог І. Сабатовська підкреслює, що поняття «кваліфікація» використовується часто в різноманітних значеннях, з яких можна виокремити такі: 1) як результат освіти, 2) як рівень відносної рідкості необхідних професійних і особистісних якостей, 3) як визначення рівня відповідальності працівника в процесі праці, 4) як престиж праці. Досвід же є категорією складнішого й охоплює такі складники, як знання, навички, уміння, настанови, набуті в результаті практичної діяльності [18]. Таким чином, названі чинники виступають не основою розуміння професійної культури, а основою її формування.

Сьогодні є всі підстави стверджувати, що професійна культура спеціаліста бібліотеки ВНЗ є комплексною системою таких елементів, як: професійне мислення, професійні знання, уміння, навички й здатності, професійне зацікавлення, ступінь готовності особистості до конкретного виду діяльності, професійний світогляд, професійна майстерність, адаптованість до професійного середовища, професійна мораль тощо. До сучасного бібліотекаря висувуються вимоги чітко уявляти собі моральний зміст, цінність, наслідки своєї діяльності, мати цілісний світогляд, економічно розвинене мислення, володіти культурою спілку-

вання, правовими знаннями, навичками організації виробництва. Професійна культура посідає особливе місце у структурі культури особистості, оскільки в процесі професійної діяльності культура особистості набуває свого всебічного й ефективного втілення.

Процес модернізації бібліотек вищої школи, який розпочався у 1990-х роках, й нова парадигма освіти є головними стимулами інноваційних змін у бібліотеках вищих навчальних закладів. Інноваційні перетворення стосуються всіх напрямів їхньої діяльності й зачіпають усі сфери функціонування бібліотек як інформаційних, освітніх і культурних центрів.

Динамічний процес розвитку бібліотек ВНЗ лежить в основі формування нових професійних вимог, яким має відповідати сучасний бібліотекар. Сьогодні він – не тільки знавець наукової і художньої продукції й інформаційних читацьких потреб, але й фахівець у галузі нових цифрових технологій, навігатор в електронних ресурсах Інтернету, провідник інформаційної культури, менеджер і маркетолог в інформаційно-бібліотечній сфері. У зв'язку з цим постає гостра потреба у прискореному розширенні й принциповому оновленні його професійних знань, умінь і навичок.

Формування інформаційної культури особистості в бібліотеці припускає, що індивід не просто освоює інформаційні засоби й технології, але й застосовує їх для одержання особистісно й соціально перспективних рішень.

Так, Ю. Дрешер включає в інформаційну культуру бібліотекаря такі вміння й навички, як: «уміння аналізувати матеріал у цілому й окремих частинах; уміння працювати з різними джерелами інформації, володіння методикою бібліографічного опису, анотування, реферування, предметизації і систематизації, індексування; уміння застосовувати сучасні інформаційні технології у професійній діяльності» [5, с. 115].

Система формування інформаційної культури особистості за допомогою інформаційно-освітнього середовища бібліотеки є безперервним процесом, що включає: когнітивний, мотиваційно-ціннісний, емоційний і дієво-практичний компоненти; сукупність взаємодіючих принципів і соціально-педагогічних умов, що сприяють її формуванню; форми й методи взаємодії суб'єктів і об'єктів процесу бібліотечного обслуговування; гуманістичний характер відносин між учасниками бібліотечної взаємодії.

На думку фахівців (Ю. Дрешер, Н. Збаровська, Е. Сукіасян, А. Чачко), значущість виховання ін-

формаційної культури бібліотекарів-початківців стимулює постійний розвиток і вдосконалювання форм і методів навчання. Важливо використати такі форми навчання, які спрямовані як на теоретичну (лекції, семінари, лабораторні роботи, екскурсії, консультації), так і практичну (практикуми, ділові ігри, тренінги) підготовку [5; 6; 9; 20; 25].

Питання інформаційної культури бібліотекаря порушує у свої працях Е. Сукіасян, який підкреслює, що «необхідно виходити на світові інформаційні ресурси, а це – уміти працювати з електронними базами даних за кордоном, знати «інструментарій» – системи класифікації і предметизації» [20, с. 26].

Логічно застосовувати в процесі навчання інтерактивні, діалогові технології, що дозволяють бібліотекарям, які навчаються, глибше засвоювати знання, розвивати пізнавальні здібності, а так само – формувати професійні навички й виробляти особистісні якості, які так необхідні фахівцям бібліотек ВНЗ.

У сучасних умовах, коли йдеться про здатність людини до самонавчання, не менш важливим стає такий аспект освіти, як самоосвіта, яку класики російського бібліотекознавства М. Рубакін і А. Айзенберг розглядають не тільки як пізнавальний процес, але й засіб виховання, безперервне відновлення інтелектуального арсеналу, крім того, самоосвіта фахівця бібліотеки вищої школи виконує адаптаційну функцію, даючи змогу найбільш ефективно розвивати й використовувати людський капітал, і у зв'язку із цим має особливе значення в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Самоосвіта бібліотекаря дає змогу знаходити власні способи роботи в різних ситуаціях професійної діяльності, розвивати творчі здібності, реалізовувати безпосередній взаємозв'язок навчання із практичною діяльністю. При цьому самоосвіту слід розуміти не тільки як вивчення бібліотекознавчої, психологічної й педагогічної літератури, але і як участь у семінарах і конференціях із проблем бібліотечної справи, використання ресурсів Інтернету, самостійну науково-дослідницьку роботу.

Дотепер значне число дослідників, розглядаючи проблеми формування професійної самостійності, виходили з об'єктивних потреб суспільства в підготовці професіоналів з різних видів діяльності, що висувало на перший план аналіз самостійності у зв'язку із самою діяльністю.

Сьогодні розширення поняття професійної самостійності має відбуватися за рахунок орієнтації на концепцію професійного становлення особистості бібліотекарів-початківців. Така постановка

питання особливо актуальна в умовах становлення системи безперервної освіти, що створює оптимальні умови для процесу безперервного розвитку особистості фахівця бібліотеки ВНЗ.

Найбільш складним і важко прогнозованим компонентом є особистісна характеристика моделі спеціаліста. Насамперед, слід мати на увазі, що соціальні й психологічні якості особистості відбивають її світоглядні настанови, що орієнтують на виконання певної соціальної функції (ступінь соціальної зрілості, особиста система цінностей і пріоритетів, наявність ділових якостей, сформованість моральних настанов тощо).

Також необхідно враховувати соціально значущі якості, які мають бути у фахівця бібліотеки вищого навчального закладу: відповідальність перед справою й людьми, сумлінність, соціопривабливість, єдність слова й діла, широка культура тощо.

Таким чином, особистісний аспект припускає розкриття можливостей людини, формування його мотивів і інтересів, виховання потреб у процесі цілеспрямованої взаємодії усередині бібліотечного колективу.

Звідси – такі вимоги до моделі спеціаліста:

- розуміння сутності й соціального значення своєї спеціальності;
- слідування етичним і правовим нормам суспільства;
- наявність аксіологічних устремлінь, тобто ідеалів, цінностей, пріоритетів, мотивацій тощо;
- знання законів міжособистісного спілкування й уміння застосовувати їх на практиці;
- здатність приймати рішення й нести за них відповідальність;
- наявність суто людських, гуманних спонукань – почуття справедливості, співчуття, готовність допомогти, любов до родини та ін.;
- «невиробничі» резерви особистості – патріотизм, дотримання законів валеології (здорового способу життя), уміння створити сприятливий психологічний клімат у колективі, участь у суспільному житті, працездатність і інші.

Особистісний складник моделі фахівця незначною мірою забезпечується в системі підвищення інформаційно-бібліографічної кваліфікації спеціалістів бібліотек вищих навчальних закладів, оскільки більше зумовлений іншими обставинами – спадковістю й сімейним вихованням, станом сучасного суспільства, присутністю національно-державної ідеї, наявністю прикладів для наслідування.

Отже, модель спеціаліста бібліотеки ВНЗ включає професійні, психологічні, культурологічні та

інші знання; практичні уміння й навички; дидактичні, організаційні, комунікативні здібності; морально-психологічні та індивідуально-психологічні особливості і якості; розвиток інтелектуальних параметрів (мислення, ерудиція, розвинена пам'ять, дотепність, володіння усною та писемною мовами); розвинені професійно спрямовані параметри (любов до людей, відданість професії, відповідальність, обов'язок, чесність, тактовність).

Загальна побудова моделі передбачає такі визначення:

1. функціональну сутність спеціаліста;
2. широту обсягів його професійного профілю;
3. професійні характеристики;
4. експертні оцінки та прогнози розвитку цієї діяльності у найближчій і віддаленій перспективах;
5. організацію системи підвищення кваліфікації та перепідготовки бібліотечних кадрів бібліотек ВНЗ.

Створення моделі спеціаліста не є самоціль. У сучасних умовах, коли реальні можливості розширення штату обмежені, а обсяг і складність завдань, що стоять перед бібліотеками вищої школи, зростають (особливо у зв'язку з підписанням Україною Болонської конвенції), очевидно, необхідно подумати про обґрунтований підбір кадрів як важливий засіб підвищення функціональної ефективності роботи бібліотеки вищого навчального закладу і її окремих підрозділів. Необхідно також вирішити проблему підготовки й перепідготовки кадрів з урахуванням специфіки роботи даних бібліотек і створення системи підвищення інформаційно-бібліографічної кваліфікації спеціалістів бібліотек ВНЗ.

Список використаної літератури

1. Айзенберг А. Я. Самообразование: история, теория и современные проблемы / А. Айзенберг. – М., 1986. – 126 с.
2. Астахова В. К вопросу о новых качественных характеристиках модели современного специалиста / В. Астахова // Новый коллегіум. – 2000. – № 2. – С. 19–23.
3. Библиотечное дело: Термин. Словарь / Сост.: И. М. Сулова. – М., 1986. – 224 с.
4. Бех І. Д. Виховання особистості: Особистісно орієнтований підхід / І. Д. Бех. – К., 2003. – 280 с.
5. Дрешер Ю. Н. Современная концепция подготовки специалиста-библиотерапевта / Ю. Н. Дрешер. – М., 2003. – 248 с.
6. Дрешер Ю. Н. Концептуальная модель в подготовке специалистов / Ю. Н. Дрешер // Библиотека. – 1998. – № 4. – С. 40–42.
7. Елепов Б. С., Чистяков В. М. Модель специалиста научно-технической библиотеки / Б. С. Елепов, В. М. Чи-

стяков // Формирование структуры кадров современных научных библиотек: Сб. науч. тр. – Новосибирск, 1989. – С. 20–32.

8. Загуменна В. Концептуальна модель підготовки сучасного бібліотечно-інформаційного фахівця / В. Загуменна // Вісник Книжкової палати. – 2001. – № 2. – С. 20–21.

9. Збаровская Н. В. Новые инструменты для образования: Технологии формирования информационной культуры личности / Н. В. Збаровская // Библиотечное дело. – 2005. – № 7. – С. 18–19.

10. Ільганаєва В. О. Організація діяльності бібліотек / В. О. Ільганаєва, М. С. Слободяник. – Х., 1998. – 84 с.

11. Колкова Н. И. Модель профессиональной деятельности – основа совершенствования стандартизации образования / Н. И. Колкова // Библиография. – 2001. – № 2. – С. 39–44.

12. Лопатина В. А. К вопросу о специфике работы кадров вузовских библиотек / В. А. Лопатина, Г. Б. Паршукова // Формирование структуры кадров современных научных библиотек: Сб. науч. тр. – Новосибирск, 1989. – С. 140–155.

13. Мельничук О. Модель специалиста / О. Мельничук // Высшее образование в России. – 2000. – № 5. – С. 19–25.

14. Отле П. Труды по библиотековедению / П. Отле. – М., 2002. – 232 с.

15. Пономарьов О. С. Невідкладність проблем формування загальної професійної культури сучасних фахівців / О. С. Пономарьов // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 3. – С. 88–92.

16. Поспелов Г. С. Процедуры и алгоритмы формирования комплексных программ / Г. С. Поспелов. – М., 1985. – 424 с.

17. Рубакин Н. А. Избранное / Н. А. Рубакин. – М., 1974.

18. Сабатовская И. С. Профессиональная культура специалиста: содержание и проблемы реализации / И. С. Сабатовская // Грани. – 2002. – № 6. – С. 135–139.

19. Сагановский В. Н. Основы систематизации всеобщих категорий / В. Н. Сагановский. – Томск, 1973. – 432 с.

20. Сукиасян Э. Р. О профессии и профессионализме библиотекаря / Э. Р. Сукиасян // Шкільна бібліотека. – 2007. – № 2. – С. 23–26.

21. Терехов П. П. Формирование педагогической компетентности специалиста социокультурной сферы / П. П. Терехов // Педагогика. – 2003. – № 1. – С. 74–81.

22. Трифонов Е. П. Психофизиология человека / Е. П. Трифонов. – СПб., 2001. – 360 с.

23. Управление организацией: Энциклопедический словарь. – М., 2001. – 822 с.

24. Ши́ра Дж. Х. Введение в библиотековедение: Основные элементы библиотечного обслуживания / Дж. Х. Ши́ра. – М., 1983. – 255 с.

25. Чачко А. С. Библиотечный специалист: особенности труда и профессионализации / А. С. Чачко. – К., 1986. – 191 с.